

ДЕМОГРАФИЯ ЖӘНЕ СОЦИОЛОГИЯ

Түпнұсқа мақала/Оригинальная статья/Research paper

DOI: https://doi.org/10.51885/3107-2755_SSADH_2026_2_9

FTAXP 15.21.51

Самадиева М.О. *

Д. Серікбаев атындағы Шығыс Қазақстан техникалық университеті, Өскемен қ., Қазақстан

Студенттердің өзін-өзі тануы

АНДАТПА. Бұл жұмыста Д.Серікбаев атындағы Шығыс Қазақстан техникалық университетінің бастапқы буын студенттерінің өзін-өзі тануы бойынша зерттеу қарастырылған. Аталған процесті зерттеу - жеке тұлғаның қалыптасуында және дамуында маңызды. Жеке тұлға ретінде даму және кәсіби салада өсу үшін өзін-өзі танудың маңыздылығы - бұл жас ұрпақты қалыптастырудың ажырамас критерийі болып табылатын осы процестің басталуы. Қоғамның жастарды тек кәсіби тұлға ретінде ғана емес, жеке тұлға ретінде де оқытуға қойылатын талаптары мен біржақты оқу процесі арасындағы қайшылық. Өзін-өзі тану процесі, ең алдымен, ішкі үйлесімділік, сонымен қатар, жастардың психикалық және физикалық денсаулығын табудың шарты. Біздің бұл процесті зерттеуімізде бір жағынан студенттің өзін жеке тұлға ретінде дамытуы деп түсінеміз, екінші жағынан, кәсіби маман ретінде қалыптасуының нәтижесі. Жұмыстың мақсаты - жастардың өзін-өзі тану деңгейін зерттеу және олардың жеке және кәсіби өзін-өзі анықтау процесінде өзін-өзі танудың маңыздылығын ашу. Жұмыста зерттеулерге сүйене отырып, аталған процестің жеке дамуға, өзін тәрбиелеуге, кәсіби өсуге, психологиялық әл-ауқатқа, оқу мен ғылымдағы сәттілікке және болашақ мамандықты таңдауға әсер ету жолдары ашылды. Зерттеудің практикалық маңыздылығы студенттердің жеке және кәсіби дамуын жақсартуға бағытталған.

ТҮЙІН СӨЗДЕР: студенттердің өзін-өзі тануы, мәселе, тұлға, студенттердің өзін-өзі тәрбиелеуі, академиялық жетістік, өзін-өзі дамыту, жеке және кәсіби даму.

МҮДДЕЛЕР ҚАҚТЫҒЫСЫ: Автор мүдделер қақтығысының жоқтығын мәлімдейді.

ҚАРЖЫЛАНДЫРУ ЖӘНЕ АЛҒЫС: Зерттеу жұмысы автордың өз бастамасы аясында және Д. Серікбаев атындағы ШҚТУ ғылыми-зерттеу базасында орындалды. Сауалнамаға белсенді қатысқан және шынайы жауап берген студенттерге алғыс айтамыз.

ДӘЙКЕСӨЗ ҮШІН: Самадиева, М.О. (2026). Студенттердің өзін-өзі тануы. *Social Sciences & Digital Humanities*, 2(2), 140-154. https://doi.org/10.51885/3107-2755_SSADH_2026_2_9

Мақала тарихы:

Редакцияға түсті: 13.02.2026

Жариялау туралы шешім қабылданды: 05.06.2026

Жарияланды: 30.06.2026

* Хат-хабаршы авторы: Самадиева Мейрамгуль Оралтаевна, e-mail: msamadieva@edu.ektu.kz

Самадиева М.О. *

Восточно-Казахстанский технический университет им. Д. Серикбаева, г. Усть-Каменогорск, Казахстан

Самопознание студентов

АННОТАЦИЯ. В данной работе рассмотрено исследование самопознания студентов начального звена Восточно-Казахстанского технического университета им.Д. Серикбаева. Изучение данного процесса-важно в становлении и развитии личности. Важность самопознания для развития как личности и роста в профессиональной сфере-это начало этого процесса, который является неотъемлемым критерием формирования подрастающего поколения. Противоречие между требованиями общества к обучению молодежи не только как профессиональной личности, но и как личности и односторонним процессом обучения. Процесс самопознания-это, прежде всего, внутренняя гармония, а также условие нахождения психического и физического здоровья молодежи. В нашем исследовании этого процесса мы понимаем, с одной стороны, как развитие студентом себя как личности, а с другой-как результат его становления как профессионала. Цель работы-изучить уровень самопознания молодежи и раскрыть важность самопознания в процессе их личностного и профессионального самоопределения. На основе исследований в работе раскрыты пути влияния указанного процесса на личностное развитие, самообразование, профессиональный рост, психологическое благополучие, успех в учебе и науке, выбор будущей профессии. Практическая значимость исследований направлена на улучшение личностного и профессионального развития студентов.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: самопознание студентов, проблема, личность, самообразование студентов, академический успех, саморазвитие, личное и профессиональное развитие.

КОНФЛИКТ ИНТЕРЕСОВ: Автор заявляет об отсутствии конфликта интересов.

ФИНАНСИРОВАНИЕ И БЛАГОДАРНОСТИ: Исследовательская работа выполнена в рамках собственной инициативы автора и на научно-исследовательской базе ВКТУ им. Д. Серикбаева. Благодарим студентов, которые активно участвовали в опросе и дали честный ответ.

ДЛЯ ЦИТИРОВАНИЯ: Самадиева, М.О. (2026). Самопознание студентов. *Social Sciences & Digital Humanities*, 2(2), 140-154. https://doi.org/10.51885/3107-2755_SSADH_2026_2_9

* Автор-корреспондент: Самадиева Мейрамгуль Оралтаевна, e-mail: msamadieva@edu.ektu.kz

Meiramgul O. Samadiyeva *

D. Serikbayev East Kazakhstan technical university, Ust-Kamenogorsk, Kazakhstan

Self-awareness of students

ABSTRACT. In this paper, a study of the self-knowledge of elementary school students of the D. Serikbayev East Kazakhstan Technical University is considered. The study of this process is important in the formation and development of personality. The importance of self-knowledge for personal development and professional growth is the beginning of this process, which is an integral criterion for the formation of the younger generation. The contradiction between the requirements of society for the education of young people not only as a professional person, but also as a person and a one-sided learning process. The process of self-discovery is, first of all, inner harmony, as well as a condition for finding the mental and physical health of young people. In our study of this process, we understand, on the one hand, how the student develops himself as a person, and on the other-as a result of his becoming a professional. The purpose of the work is to study the level of self-knowledge of young people and to reveal the importance of self-knowledge in the process of their personal and professional self-determination. Based on the research, the work reveals the ways in which this process affects personal development, self-education, professional growth, psychological well-being, academic and scientific success, and the choice of a future profession. The practical significance of the research is aimed at improving the personal and professional development of students. The practical significance of the research is aimed at improving the personal and professional development of students.

KEYWORDS: self-knowledge of Students, problem, personality, self-education of students, academic success, self-development, personal and professional development.

CONFLICT OF INTEREST: The authors declares that there is no conflict of interest.

ACKNOWLEDGEMENTS AND FUNDING: The research was carried out by the author on their own initiative and at the research base of the D. Serikbayev East Kazakhstan Technical University. We thank the students who actively participated in the survey and provided honest responses.

FOR CITATION: Samadiyeva, M.O. (2026). Students' Self-Awareness. *Social Sciences & Digital Humanities*, 2(2), 140-154. https://doi.org/10.51885/3107-2755_SSADH_2026_2_9

* Corresponding author: Samadiyeva Meiramgul Oraltaevna, e-mail msamadiyeva@edu.ektu.kz

КІРІСПЕ

Бұл жұмыстың өзектілігі студенттердің өзін-өзі тануы олардың жеке жетілуіне, мамандық таңдауына, жоғары оқу орнындағы өмірін сәтті бастауына және болашақ маман ретінде дамуына тікелей әсер ететіндігімен көрінеді. Қазіргі білім беру ортасында студенттердің өзін-өзі тануын жақсарту өте маңызды ғылыми-практикалық мәселе болып келеді.

Адамның өзін-өзі тануы әлемдегі өзекті және талқыланатын тақырыптардың бірі. Жынысы мен жасына қарамастан, адам өз болмысының мәнін түсінуге тырысады. Өзара түсіністік пен үйлесімділікке қол жеткізу үшін, сондай-ақ қай бағытта дамитынын білу үшін жеке тұлғаны зерттеу қажет. Сондықтан өзін-өзі тану қажеттілігі көптеген ғасырлар бойы бүкіл әлемде өзекті тақырып болып қала береді. Бірінші кезекте, өзін-өзі тану құрылымына қандай компоненттер кіретінін анықтап алайық. Ғылымда өзін-өзі тану құрылымы туралы консенсус жоқ. Өзін-өзі танудың компоненттік және деңгейлік құрылымдары бар. Өзін-өзі білуі, тануы - сәйкестендіру және рефлексия негізінде өзін, өзінің қасиеттерін, қатынастарын білу процесі; өзін-өзі бағалауы - өзіне қанағаттану және қанағаттанбауы қағидаты бойынша процесс; өзін-өзі бақылауы - өзінің мінез-құлқы, қарым-қатынасы және қызметінің талаптары мен нормалары негізінде өз іс-әрекеттерін, психикалық күйлерін реттеу және «Мен» бейнесі - өзі туралы идеялар жүйесі, өзіне деген көзқарас, басқа адамдармен қарым-қатынас орнатудың негізі болып табылады. Өзін-өзі қабылдау - өзінің артықшылықтарымен қатар, кемшіліктерін де қабылдау.

Әр адамның өнімді, табысты қызметі олардың әлемді де, өзін де білуін қамтиды. Адамға өзін-өзі тануы не береді? Өзін-өзі тану адамның әлсіз және күшті жақтарын анықтаудан басталады. Өзін-өзі тану арқылы адам өзінің артықшылықтары мен кемшіліктерін біледі, кедергі келтіретін нәрсені жою үшін жұмыс істейді, өзін-өзі бағалауды көтереді, өмір бойғы кәсібін табады, өзімен үйлесімді өмір сүреді, өзін және айналасындағыларды қабылдайды. Өзін-өзі танудың қиындықтары: қалыптаспау, өзін-өзі тану және өзін-өзі дамыту мотивтерінің болмауы, өзін-өзі тәрбиелеуге деген ұмтылыстың болмауы; өзін-өзі бағалауы төмен және өзін-өзі толық қабылдай алмайтын адамдарда кездесетін көптеген мәселелер; дұрыс емес өмірлік мақсаттар қою, бейімділік пен қабілетке сәйкес келмейтін мамандықты таңдау; өзін-өзі тану мен өзін-өзі дамыту механизмдерінің қалыптаспауы: сәйкестендіру және әсіресе, рефлексия; өзін-өзі тану мен өзін-өзі дамытудың дамыған тәсілдерін елемей.

Адамдар көбінесе өздерін ұмытып кетеді, тек нақты қауіп төнген жағдайда, қандай-да бір проблемаға тап болғанда немесе ауыр сырқаттанған кезде, ішке үңілу керек екенін түсіне бастайды, бұл, әрине, дұрыс шешім қабылдауға көмектеседі. Іс-әрекеттерін талдап, неге дәл осылай істеп жатқанын, оны осы іске не итермелейтінін, оны не ынталандыратынын, оның басқаша әрекет етуіне не кедергі болатынын түсіну маңызды. Мұндай қателіктермен жұмыс істеу - адамның ішкі күші мен әлсіздігі неде екенін, өзінде нені жетілдіру керектігін және нені жою керектігін түсінуге мүмкіндік береді. Өзін-өзі реттеу және аталған қателіктерді түзету адамның әлсіз жақтарын, қай жағын жақсарту керектігі және нені жою керектігі туралы білімді кеңейтуге мүмкіндік береді. Көп жағдайда адамдардың басым бөлігі кемшіліктерін мойындамай, өздерін мейірімді және адал деп қабылдайды. Сондықтан да, өкінішке орай, олар өздерін өзгертуге тырыспайды. Ал, өзіне «Не себепті осындай жағдай орын алды?», - деген сұрақ қоймаған адам нақты проблеманы түсінбейді және шеше алмайды. Ұлы данышпан, ойшыл А. Құнанбаев өзінің 15 қара сөзінде: «Егер де, адам баласы ақылды және өзін танығысы келсе, өзінен күнделікті, не болмаса жұмасында бір, тіпті болмағанда айына бір рет өзінен есеп алғаны жөн болар», - деген екен, яғни, есеп алу арқылы адам өзін тұлға ретінде жетілдіреді.

Өзін тану арқылы адам өз мінезін де өзгерте алады және өз темпераментін білу арқылы өзін тәрбиелейді. Тіпті мамандық таңдау үшін де өзін тану қажет. Білім алушылардың көпшілігі өз қабілеттерін және ішкі таланттарын білмегендіктен дұрыс мамандық таңдай алмайды және өмірде немен айналысатындарын білмейді. Әрине, жастардың бүкіл өмірі алда, ал егер ересек адам өзін танымаған жағдайда, ол өз өмірін сүрмейді, яғни адасады.

В.Франклдың пікірі бойынша, бақыт, сәттілік сияқты өздігінен пайда болуы керек (Франкл және т.б., 1985).

Әрине, өзіне не ұнайтынын және ненің жақсы екенін талдап зерттеген адам бақытты болады. Сонымен бірге, өзін танып білу ішкі және сыртқы үйлесімділікке әкеледі, ол адамның психикалық денсаулығы үшін өте маңызды. Өзін толық тану адамның өзін әлсіз және мықты жақтарымен, яғни, дәл солай өзін қабылдауға көмектеседі, өзін қабылдау арқылы адам әлемді қабылдауға көшеді. Жастардың өздерін тануы, бірінші кезекте, қабылдауды, айқындауды, басқаруды, маңыздауды, өз өмірі үшін жауапкершілік алуды қосатын көп қырлы процесс болып табылады. Қазіргі уақытта студенттердің көп бөлігі адасуда, бұл олардың өміріндегі қиындықтарға байланысты, яғни, аталған процесстің өте маңызды екенін көрсетеді. Бұл процеске отбасы, оқу орны, ұлттық құндылықтар, жеке тәжірибелер, тіпті жеңістердің өзі де әсер ететін факторларға жатады. Әрине, ата-ананың қолдауы, білім алып жатқан оқу орнының қолдауы, рухани тұлға ретінде дамуы, өміріндегі болып жатқан оқиғалардың маңызы айтарлықтай.

Бұл процесті жеңілдету үшін бірінші кезекте жоғары оқу орны оқытушылары, психологтары мен кураторларының қолдауы, сонымен қатар, онтайландыру шараларын ұйымдастыру қажет. Кез келген жоғары оқу орнына ерекше әдістерді қажет ететін өздерінің қиындықтары тән. Бұл кедергілер олардың миссиясына, ішкі құрылымына және профессорлық оқытушылық құрамына және білім алушыларды оқыту тәсілдеріне байланысты болып келеді. Әрине, бұл жастардың кәсіби өзін-өзі анықтауында және жүзеге асыруында әсері бар, соған байланысты, бұл сұрақтарды қарастыру - жоғары оқу орындарының міндеті болып келеді.

ӘДЕБИЕТТЕРГЕ ШОЛУ

Бұл процесс студенттік өмірде ғана емес, сонымен бірге олардың бүкіл өміріне қажет процесс болып келеді. Осыған орай, бірқатар әдебиеттерге жасалды. Өзін толық таныған адам, ең алдымен, өзінің оң және теріс жақтарын білетін және олармен жұмыс істей алатын, тәуелсіз, өзінің жеке пікірі бар, шынайы, мейірімді, өзін және басқа адамдарды қабылдай алатын, ішкі қабілеттерін жетілдіре алатын адам, және де кез келген адам осыған ұмтылуы керек.

S.V. Belova және басқалары өз еңбектерінде келесідей қорытындыға келді: білім беру қызметінің шеңберінде студенттердің өзін-өзі танулары және олардың оқудағы табыстылығы арасында оң байланыс анықталды. Бұл байланыс кешенді талдау барысында студенттердің өтініштерін, эсселерін, бейнелерін, түйіндемелерін, кәсіби және жеке өсуге байланысты деректерін қарастыру арқылы айқындалды. Болашақ мамандардың психологиялық интеллектісінің іргетасын құрайтын өзін-өзі тану тұлғааралық қарым-қатынасқа, психологиялық жай-күйге, жеке және кәсіби дамуға әсер ететіні анықталды (Belova S.V. et.al., 2022).

Психоанализдің негізін қалаған З. Фрейдтің пікірінше, бейсаналық адам психикасындағы маңызды элементтердің бірі және өзін-өзі тану жасырын қалауларды, ішкі тұлғалық қақтығыстарды және адамның басынан өткерген сезімдерді түсінумен байланысты (Фрейд және т.б., 2005). А.С. Спиркин өзін-өзі тануды келесідей түсіндірді: адамның өз әрекеттерін, сезімдері мен қызығушылықтарын түсінуі және идеалдары мен мінез-құлық мотивтерін түсінуі, өмірдегі орнын бағалауы (Спиркин және т.б., 1972). Келесі зерттеуші В.Г. Мараловтың айтуы бойынша, аталған процесс - жеке тұлғаның адами шынайы қасиеттерін, тұлға ретінде интеллектуалды даму қабілеттерін танып білуі, және де, қоршаған ортамен қарым-қатынасқа түсе білу процесі (Маралов және т.б., 2002).

Жоғары оқу орнында білім алып жатқан студенттердің өздерін тануы - өздерін күнделікті зерттеулері, өздерінің кім екендерін, басқа адамдардан қалай ерекшеленетіндерін білуі, қоршаған ортадағылармен өздерін салыстыру арқылы және кешегі, нақты бүгіндегі және болашақ өмірдегі бейнелерімен өзін салыстыру арқылы бірегей ерекше қабілеттерін ашуы (Сорокоумова және т.б., 2014).

M.L. Sharovalova және басқаларының пікірінше, кәсіби өзін-өзі анықтай білу, өзін кәсіби маман ретінде білу, өзінің жетістіктерін бағалай білуі және кәсіби маман ретінде өзіне деген

қатынасы, өзін-өзі реттеуі және дамытуы сияқты негізгі үш аспектіні құрайтын көп қырлы жүйе болып келеді. Бұл аспектілер кәсіби маман ретінде толық қалыптасуға және үздіксіз дамып отыруға да әсер етеді (Shapovalova et al., 2020). Платонның «Протагор» диалогында баяндалған «Өзіңді таны» аңызындағы ежелгі Грецияның данышпандары Дельфидегі Аполлон ғибадатханасында келесі жазбаларды қалдырған: афиналық данышпан Сократтың ойынша, «өзін таныған адам, өзіне не пайдалы екенін білу арқылы не істей алмайтынын толық, әрі анық біледі. Сонымен қатар, өз қажеттіліктері мен мақсаттарына қадам қадаммен қол жеткізіп, бақытты өмір сүреді (Байлук және т.б., 2019). С. Л. Рубинштейннің еңбегінде өзін-өзі тану адамның өзі туралы түсініктерін қалай қалыптастыратыны туралы қарастырылған. Ғалым өзін-өзі тануды адамның бүкіл әлемге және басқа адамдарға деген қарым-қатынасымыз туралы сөйлесу қабілетіміз деп санайды (Рубинштейн және т.б., 1957). Зерттеуші Е. В. Рузова өзін-өзі тануды күрделі, көп қырлы, әрі тұрақты процесс және оған әртүрлі заттар әсер ететінін айтып өтті (Рузова және т.б. т.б., 2014). В. В. Горшкова және т.б. «Өзін-өзі тану процесінің күнделікті істейтін жұмысымыздан ешқандай айырмашылығы жоқ, сонымен қатар, өзін-өзі тану процесі адамның өзінің жетістіктері мен кемшіліктерін бағалауында және қалыптасқан қарым-қатынастарда көрінеді, - деп атап өтті (Горшкова, Синяевский және т.б., 2016.).

Бірқатар ғалымдар өзін-өзі танудың құндылықтары туралы сөз қылған. Грек философы (б.з.д. 400-325 жж.) Диогеннің пікірінше, өзін-өзі тану - шынайы гүлденудің кілті. Рим философы Эпиктет (б.з. 50–138 жж.): адам өткен және бүгінгі өмірін зерттеу арқылы әділ өмір сүреді және қиындықтармен күреседі. Даосизм өкілі Ли Исюге сәйкес (1833–1892), өзін терең тану және қарсыласын түсіну жеңілмейтіндіктің кепілі және кез келген қақтығыстардан оңай шығуға мүмкіндік береді» (Байлук және т.б., 2019). Психолог В.Г. Маралов атап өткендей, өзін-өзі тану, ең алдымен, тұлғаның психикалық денсаулығы, ішкі және сыртқы үйлесімділігі және өзін-өзі маңыздауы (Маралов et al., 2002). Н.Толстойдың «Менің сенімім неде?» еңбегінде жазылған: өзін тану - өмірдің мәнін табу және оған жету (Байлук et al., 2015).

Л.А. Yakovleva және басқаларының зерттеулеріне сәйкес, студенттердің өзін-өзі тануын дамыту үшін, ең алдымен, оқытушы мен студент тиімді қарым-қатынасқа қол жеткізулері қажет. Оқу үдерісі аясында дидактикалық процедураларды және рефлексивті педагогикалық әдістерді енгізу және қолайлы асмосфера құру болып табылады (Larisa A. Yakovleva et al., 2021).

Австриялық жазушы С.Цвейгтің пікірінше, «өзінің жолын тапқан және басқа адамдарды танып білген адам ештеңе жоғалтпайды және өзін де, басқаларды да толық түсінеді», - деп жазды (Байлук, 2019). Өз өмірі үшін жауапкершілікті алу, бұл, өзін-өзі маңыздаудың шынайы субъектісі болу. А.Маслоудың ойынша, «адамның жауапкершілігі артқан сайын, ол өзін жетілдіре түседі». Адамның өсуі және толыққанды бақытына жету. Өзін-өзі тану процесі - адамның тағдыры (Байлук, 2010). Thielman I. және Burghart M. өзін-өзі тану процесін күрделі міндеттердің бірі екенін, әсіресе, этикалық нормалар саласында, ол жерде біздің қорғаныс механизмдеріміз ең күшті екенін атап өтті. Дегенмен, басқа адамдармен өзара кері байланыс жасап, бірқатар қиындықтарды жеңіп, тұлға ретінде өсуді бастауға болады, - дейді (Thielman I. et al., 2025). Barranka-Enriquez, A. және басқаларының пікірінше, «өзін-өзі тану және психикалық денсаулықты күту» студенттердің мінез-құлқындағы жақсы қырларын ашу арқылы және эмоционалды интеллектті арттыру арқылы олардың психологиялық жай-күйін айтарлықтай жақсартады (Barranka-Enriquez, A. et al., 2021). Яғни, эмоционалды интеллектті дамытатын білім алушылар тұлғалық және кәсіби өзін өзі анықтау арқылы өзін жетілдіре алады және университет ортасына да тез бейімделетін болады.

Зерттеулер көрсеткендей, студенттердің өзін-өзі маңыздаулары, академиялық жетістіктері, жеке тұлғалық өсулері, өздерін тәрбиелеулері, қиындықтарды жеңе білулері, тиімді қарым-қатынас құра білулері өзін-өзі тану деңгейіне байланысты. Сондықтан да жоғары білім беру жүйесінде кейбір тұжырымдарға толықтырулар енгізу қажет, яғни, өзін-өзі дамыту, оқу сапасын арттыру.

МАТЕРИАЛДАР МЕН ӘДІСТЕР

Д.Серікбаев атындағы Шығыс Қазақстан техникалық университетінің (бұдан әрі Д.Серікбаев атындағы ШҚТУ) бастапқы буын студенттерінің жеке тұлға ретінде және кәсіби маман ретінде жетілуіндегі өзін-өзі тану процесінің маңыздылығын айқындау үшін бастапқы эмпирикалық деректерді жинау мақсатында әдебиеттерге шолу және сауалнама жүргізілді. Әдебиеттерге шолу студенттердің өзін-өзі тануын дамыту – студенттердің тұлға ретінде және кәсіби маман ретінде өсулері үшін маңызды екенін көрсетті, ал сауалнама нақты қандай мәселелер кедергі келтіруі мүмкін екенін анықтады.

Сауалнама Д. Серікбаев атындағы ШҚТУ-да 2024-2025 оқу жылының наурызынан бастап мамырына дейін бастапқы буын студенттері арасында онлайн режимде (Google Forms) өткізілді. Жүргізілген сауалнама жасырын түрде және студенттердің толық келісімімен өткізілгенін атап өткен жөн.

Сауалнама сұрақтарын әдебиеттегі сілтеме бойынша көруге болады (сауалнама сұрақтары, 2024-2025).

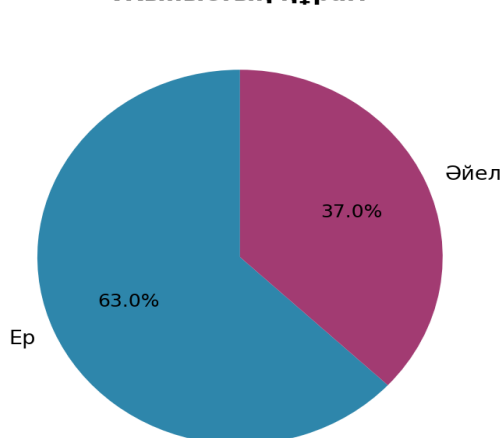
НӘТИЖЕЛЕР ЖӘНЕ ОЛАРДЫ ТАЛҚЫЛАУ

73 студент «Өзін-өзі тану» тақырыбындағы сауалнамаға жауап берді. Сұрақ саны - 13. Жеке мәліметтен бастап, өмірлік мақсатқа дейінгі аралықты қамтыды. Әр жауапты жеке қарап шықтым, тек пайыз санаумен шектелмей, артындағы ойды ұстап қалуға тырыстым - өйткені бірдей пайызды әртүрлі студент мүлде басқа себеппен таңдай алады. Қатысушылардың 46-сы - ер, 27-сі - әйел студент. 2-курс басым: 46 адам, яғни жалпы санның 63%-ы. 1-курстан небәрі 26 адам қатысты. Бұл арақатынас кездейсоқ болмауы мүмкін - 2-курс топтары әдетте бір-бірімен жақын таныс, сондықтан мұндай сауалнамаға тартылу да жеңілдірек өтеді.

Кесте 1. Жалпы ақпарат

Көрсеткіштер	Саны
Барлық респондент	73 студент
Ер жынысы	46 адам - 63%
Әйел жынысы	27 адам - 37%
1-курс	26 адам - 36%
2-курс	46 адам - 63%
<i>Ескертпе – автордың деректері негізінде құрастырылған (Самадиева, 2025)</i>	

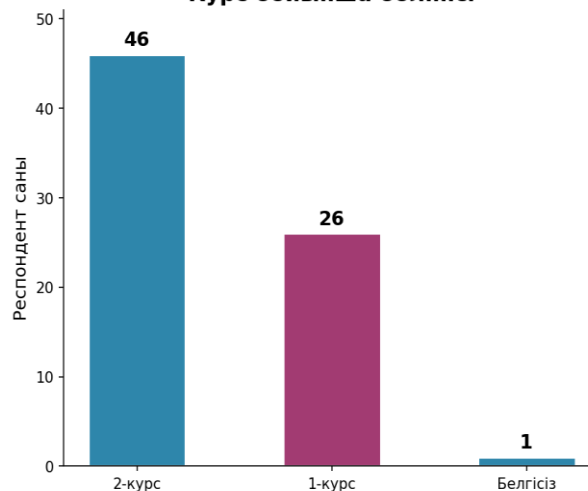
Жыныстық құрам

Сурет 1. Жыныстық құрам

Ескертпе – автордың деректері негізінде құрастырылған (Самадиева, 2025)

Курс бойынша бөлінісі

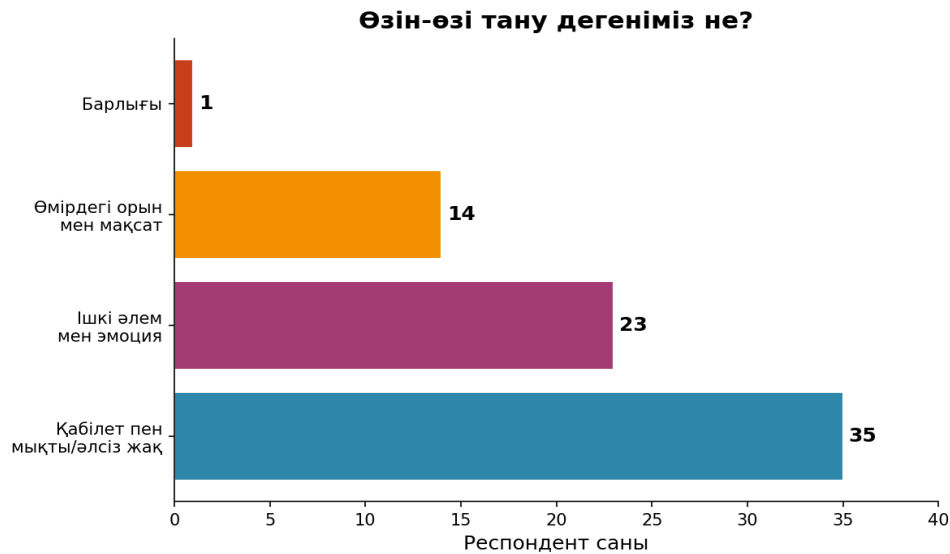

Сурет 2. Курс бойынша ақпарат

Сауалнамаға көбіне 2-курс студенттері қатысқан. Бұл олардың оқу ортасына бейімделіп, мұндай зерттеулерге белсендірек араласатынын көрсетеді.

1-сұрақ. Өзін-өзі тану сіз үшін нені білдіреді?

Сауалнаманың негізі болған сұрақ. Студенттерге 4 нұсқа ұсынылды.

Сурет 3. «Өзін-өзі тану сіз үшін нені білдіреді?»

Ескертпе – автордың деректері негізінде құрастырылған (Самадиева, 2025)

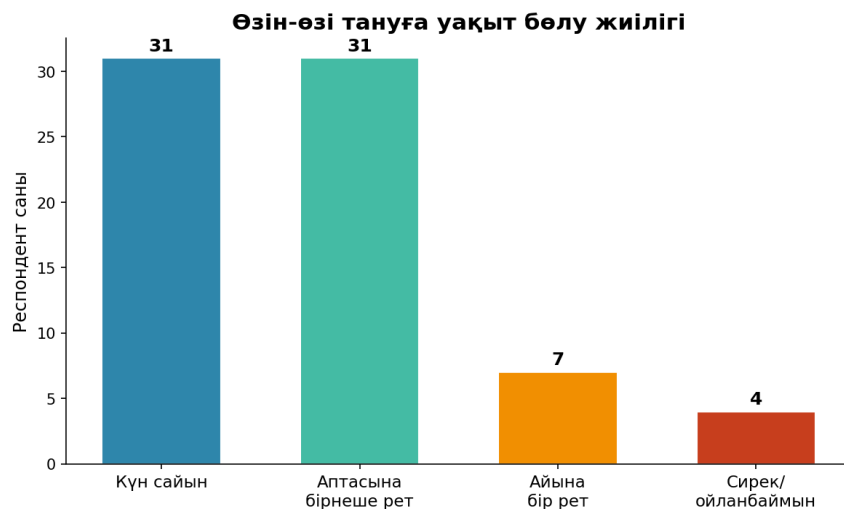
Кесте 2. Өзін-өзі танудың компоненттері

Өз қабілеттерін, мықты-әлсіз жақтарын тану	46 студент - 63%
Ішкі әлемін зерттеу, эмоцияны басқару	22 студент - 30%
Өмірдегі орнын табу, мақсат қою	22 студент - 30%
Жоғарыдағы барлығы	1 студент - 1%

Ескертпе – автордың деректері негізінде құрастырылған (Самадиева, 2025)

30% студент өзін-өзі тануды эмоцияны басқарумен, ішкі жан-дүниесін түсінумен байланыстырды. Тағы 30%-ы «өмірдегі орнымды табу» жауабын таңдады - бұл топ үшін өзін-өзі тану «мен кіммін?» және «неге ұмтыламын?» деген сұрақтарға жауап іздеумен бірдей екен. Ал барлық нұсқаны таңдаған бар болғаны бір студент. Аз сан, бірақ мағынасы аз емес: ол үшін өзін-өзі тану бір ғана бағытпен шектелмейді.

2-сұрақ. Өзін-өзі тануға қаншалықты жиі уақыт бөлесіз?

Сурет 3. «Өзін-өзі тануға жұмсалатын уақыт

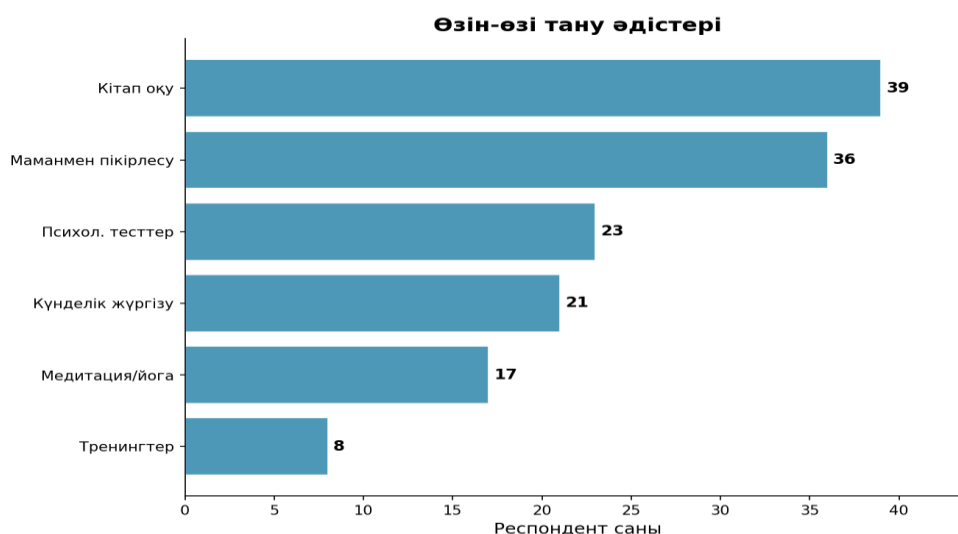
Ескертпе – автордың деректері негізінде құрастырылған (Самадиева, 2025)

Кесте 3. Өзін-өзі тануға жұмсалатын уақыт

Күн сайын	27 студент - 37%
Аптасына бірнеше рет	30 студент - 41%
Айына бір рет	10 студент - 14%
Сирек немесе мүлде ойланбаймын	6 студент - 8%
<i>Ескертпе – автордың деректері негізінде құрастырылған (Самадиева, 2025)</i>	

Аптасына бірнеше рет дегенді 30 студент таңдады - бұл топ ең үлкені, 41%. Күн сайын дегенді 27 студент белгіледі (37%); бұлар үшін өзін-өзі тану күнделікті әдетке жақын нәрсе. Ал 6 студент - небәрі 8% - сирек ойланатынын немесе мүлде мән бермейтінін айтты. Сан шамалы көрінгенмен, бұл топты елемей кетуге болмайды: жасы жиырманың үстінде болса да, өзін-өзі тану дегеннің не екенін әлі толық сезінбеген студент бар деген сөз.

3-сұрақ. Өзіңізді қалай тануға тырысасыз?

Сурет 4. Өзін-өзі тану әдістері.

Ескертпе – автордың деректері негізінде құрастырылған (Самадиева, 2025)

Бұл сұраққа бірнеше жауап нұсқасын қатар таңдауға болатын. Алдыңғы орында - мамандармен немесе достарымен пікірлесу. Жалғыз отырып ойлану емес, сенімді адаммен сөйлесу студенттер үшін көбірек жұмыс істейді сияқты. Кейде қарапайым әңгіменің өзі адамға өзіне сырттай қарауға мүмкіндік береді. Екінші орында - кітап оқу, мотивациялық материал. Үшінші орында - өз әрекетін кейін отырып талдау, қорытынды шығару.

Кесте 4. Өзін жайлы сезінетін орта

Отбасымның жанында	25 студент - 34%
Жеке өзім болғанда	30 студент - 41%
Достарыммен бірге	16 студент - 22%
Үлкен топ ішінде	2 студент - 3%
<i>Ескертпе – автордың деректері негізінде құрастырылған (Самадиева, 2025)</i>	

Ең көп таңдалған жауап - «жеке өзім болғанда», 41%. Топ ішінде емес, жалғыз қалғанда жайлы сезінеді деген сөз - демек, бұл студенттер ойымен қалуды, ішкі дүниесімен оңаша болуды қалайды. 34%-ы отбасының жанында өзін жайлы сезінеді: отбасы әлі де қауіпсіздік пен қолдаудың негізгі көзі болып тұр. Ал 22% досымен бірге болғанда еркін сезінеді - бұлар қарым-қатынасқа ашығырақ, эмоциялық қолдауды сырттан іздейтін топ.

5-сұрақ. Сіз үшін ең маңызды өмірлік құндылықтар қандай?

Сурет 5. Ең маңызды өмірлік құндылықтар

Ескертпе – автордың деректері негізінде құрастырылған (Самадиева, 2025)

3 құндылықты таңдау керек еді. Нәтиже анық: отбасы - 64, денсаулық - 53, достық - 34, білім - 33, қаржы тұрақтылығы - 29, мансап - 23, еркіндік пен рухани даму - әрқайсысы 22 студенттен. Білім мен достықтың саны дерлік теңесіп қалғаны қызық - оқу мен жеке қарым-қатынас бір студент үшін бір деңгейде тұр екен, демек, табысқа жетудің өзі жалғыз мақсат емес, айналаңдағы адам да маңызды. Ал рухани даму мен еркіндікті таңдаған 22 студент басқаша ойлайды: оларға материалдық нәрседен гөрі ішкі еркіндік, өз ойын ашық айта алу маңыздырақ көрінеді.

6-сұрақ. Өзіңіздің бойыңыздағы ең мықты қасиетіңіз қандай?

Жауап еркін түрде берілді, сондықтан вариация көп болды. Дегенмен бірнеше қасиет қайта-қайта қайталанды.

Ең жиі айтылғаны - сабырлылық пен төзімділік. Көп студент өзін шыдамды, қиындықтан бірден сынбайтын адам ретінде сипаттаған. Табандылық пен мақсатқа ұмтылу да жиі кездесті: «бастаған ісімді соңына дейін жеткіземін» немесе «мақсатыма жету үшін күн сайын еңбек етемін» деген тіркестер бірнеше анкетада қайталанды. Шыншылдық, адалдық, әділдік те жиі аталды - студенттер өздерінің мықты жағын көбіне адамгершілік қасиет ретінде көреді екен. Мейірімділік, жанашырлық, эмпатия, жауапкершілік, ерік-жігер сияқты жауаптар да болды.

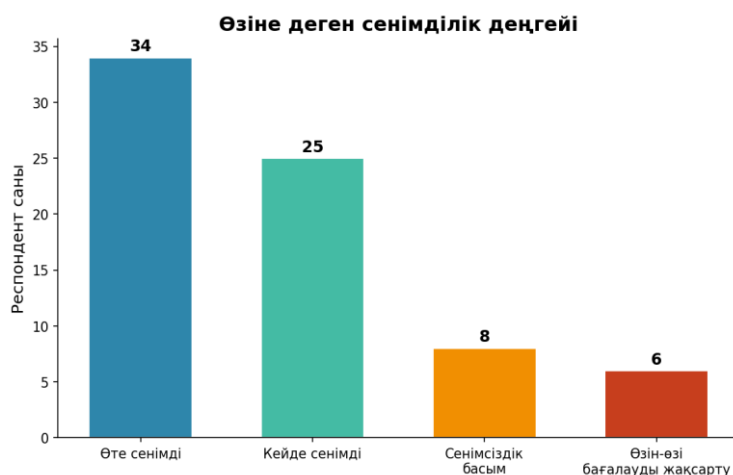
Бір студенттің жауабы бөлек түр: өзінде ерекше мықты қасиет жоқ деп ойлайды, бірақ адамдарға әрдайым қолдау көрсетуге тырысады дейді. Тағы біреуі жай ғана «жылау» деп жазған - қысқа жауап, бірақ өз сезімін жасырмай, мойындай алатынын көрсетеді.

7-сұрақ. Сіздің әлсіз тұстарыңыз қандай?

Бұл жерде студенттер айтарлықтай ашық жауап берді. Талдау барысында бірнеше қайталанатын мәселе көрінді.

Бірінші орында - эмоцияны басқарудағы қиындық. Тез ашуланатынын, ренжігіш екенін немесе бәрін жүрекке жақын қабылдайтынын жазғандар көп. Екіншісі - еріншектік пен істі кейінге қалдыру: бірнеше студент тікелей «жалқаумын» деп жазған, ал бұл - адамның өзіне сыни қарай алуының белгісі. Үшіншісі - өзіне сенімсіздік: ұялшақтық, «жоқ» деп айта алмау, басқаның пікіріне тым тәуелді болу. Бұл жауаптар - өз шекарасын қоюда қиналатын топтың дауысы. Тағы бірнеше студент шешім қабылдау қиын екенін айтты - ұзақ ойланып қалады немесе маңызды қадамға батылы жетпейді. Ал бірнеше адам «әлсіз тұсым жоқ» деп жазды - бұл өзіне нақты сенімділіктің көрінісі ме, әлде сұраққа терең ойланбай жауап беру ме, түсініксіз. Бәрібір, осы жауаптың өзі де назардан тыс қалмауы керек.

8-сұрақ. Өзіңізге қаншалықты сенімдісіз?

Сурет 6. Өзіне деген сенімділік деңгейі

Ескертпе – автордың деректері негізінде құрастырылған (Самадиева, 2025)

Кесте 5. Өзіне деген сенімділік деңгейі

Өте сенімдімін	34 студент - 47%
Кейде сенімдімін	25 студент - 34%
Сенімсіздігім басым	8 студент - 11%
Өзін-өзі бағалауды жақсартқым келеді	6 студент - 8%
<i>Ескертпе – автордың деректері негізінде құрастырылған (Самадиева, 2025)</i>	

Студенттердің жартысына жуығы - 34 адам, 47% - «өте сенімдімін» деп жазды. Бірақ мұндай жауап тұрақты ішкі сенімділікті әрдайым білдірмейді - кейде адам сол сәттегі көңіл күйіне қарап жауап беруі мүмкін ғой. 25 студент (34%) «кейде сенімдімін» деген: бұлар үшін сенімділік жағдайға қарай ауысып тұрады - бір кезде толық сенсе, екінші жерде күмәнданады. Мұндай студентке тұрақтылық пен сырттан қолдау маңыз береді.

Кесте 6. Өзіңізді дамытудың жолдары

Жаңа дағдылар үйрену (тіл, спорт, өнер)	45 студент - 62%
Іс-әрекеттерін талдау, қорытынды жасау	41 студент - 56%
Кітап оқу, өзіндік білім алу	28 студент - 38%
Өзін-өзі жетілдіру курстарына қатысу	12 студент - 16%
<i>Ескертпе – автордың деректері негізінде құрастырылған (Самадиева, 2025)</i>	

Екі тәсіл алда: жаңа дағды үйрену және өз әрекетін талдау. Бұлар бір-бірінен бөлек тұрған жоқ - адам жаңа тәжірибе жинай отырып, одан қорытынды да шығарады. Кітап оқуды 28 студент (38%) таңдады. Ал курсқа қатысатын бар болғаны 12 студент - 16%, қалғандарға қарағанда айтарлықтай төмен. Мүмкін уақыт жетпейтін шығар, мүмкін қолжетімді курс аз шығар - бұл сұрақ жеке зерттеуді талап етеді.

10-сұрақ. Өміріңіздегі басты мақсаттарыңыз қандай?

Бұл сұрақта дайын нұсқа болмады - студент өз сөзімен жазды. Сондықтан жауаптар студенттің нақты ойын анығырақ көрсетті.

Ең жиі кездескені - оқуды аяқтап, жақсы маман болу. Көбі болашағын өз мамандығымен тікелей байланыстырған, тек диплом алу емес, сол салада орнын табу маңызды дейді. Ата-ана үмітін ақтау, отбасыға тірек болу да жиі айтылды - отбасы құндылығы тағы да алдыңғы қатарда. Қаржылық тәуелсіздік те жиі кездескен жауап, бірақ мұнда қызық бір нюанс бар: ақша көбіне жеке мақсат емес, отбасыға көмек пен тұрақты өмір құру құралы ретінде көрінеді.

Бірнеше жауап бөлек көзге түсті. «Өзімнің жақсы нұсқам болу» - үнемі дамуға деген ұмтылыс. «Өкінішсіз өмір сүру» - өмірді мәнді өткізу қалауы. «Тұлға ретінде даму» дегендер де болды - мұндай студент үшін материалдық жетістіктен бұрын ішкі өсу тұрады.

11-сұрақ. Өзін-өзі тану мамандық таңдауға әсер етті ме?

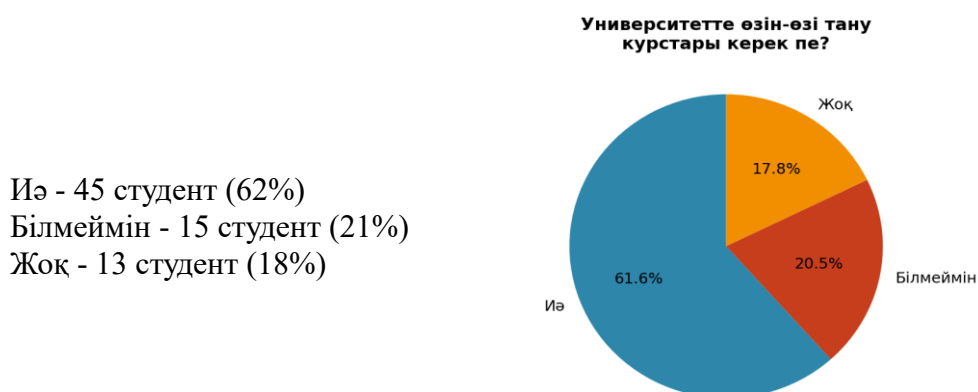
Сурет 7. «Өзін-өзі танудың мамандық таңдауға әсері

Ескертпе – автордың деректері негізінде құрастырылған (Самадиева, 2025)

55% - 40 студент - өзін-өзі танудың мамандық таңдауына тікелей әсер еткенін айтты. Бұл топ мамандықты сырттан көрінетін факторларға емес, өз қызығушылығына қарап таңдаған дейді. 15% «иә, бірақ нақты білмеймін» деп жауап берді - байланыс барын сезеді, бірақ толық сенімді емес. Ал 23% әсер болмағанын көрсетті. Мұнда бір ескерту орынды: адам кейде өз таңдауының ішкі себебін өзі де байқамайды, сондықтан бұл байланыс әрдайым саналы түрде сезіле бермейді.

12-сұрақ. Университетте өзін-өзі тануға бағытталған курс немесе тренинг қажет пе?

62% мұндай бастаманы қолдайды - сан аз емес. 21% нақты жауап бере алмады; бұлар қарсы емес, бәлкім, мұндай курстың не беретінін толық елестете алмай тұрған шығар. Қызықты формат немесе нақты мысал көрсетілсе, бұл топтың пікірі өзгеруі мүмкін. 18% қолдамайды - бұл да қалыпты жайт, өйткені өзін-өзі тану әр адамда өз жолымен жүреді, сондықтан мұндай бағыттағы жұмыс міндетті емес, ерікті болуы керек.

Сурет 8. Курстардың қажеттілігі

Ескертпе – автордың деректері негізінде құрастырылған (Самадиева, 2025)

13-сұрақ. Қандай қосымша материалдар немесе іс-шаралар сізге қызықты болар еді?

Соңғы сұрақ толығымен ашық болды. Нақты сан да, жеке ой да аралас келді.

Кесте 7. Студенттермен таңдалған іс-шаралар тізімі

Тренингтер	12 студент атады
Ойындар және тесттер	7 студент атады
Психологпен жұмыс, жеке кеңесу	5 студент атады
Онлайн немесе офлайн курстар	4 студент атады
Кітап оқу ұсынымдары	3 студент атады
Дебат, пікірталас	2 студент атады
Мастер-кластар	2 студент атады
Коучинг	2 студент атады
Спортпен айналысу	2 студент атады
Лекция, консультация	1 студент атады
<i>Ескертпе – автордың деректері негізінде құрастырылған (Самадиева, 2025)</i>	

Тренинг форматы көш бастап тұр. Бұл - тек тыңдап отырудан гөрі, белсенді қатысуды, тәжірибе арқылы үйренуді қалайтын топтың таңдауы. Ойындар мен психологиялық тесттер де айтылды - өзін-өзі тануды жеңіл, қызықты форматта өткізудің жолы. Бірнеше студент жеке психологпен жұмысты бөлек атап өтті: барлығына топтық формат бірдей ыңғайлы емес екен, кейбірі мәселесін тек оңаша сөйлесіп шешуді жөн көреді.

Бір-екі жауап ерекшеленіп тұр. Бір студент адамның шынайы «мені» мен «идеалдағы өзін» қалай үйлестіруге болатыны туралы сұрақ қойған - бұл тек іс-шара емес, терең мағына іздеген жауап. Тағы бір студент топ ішінде өзін еркін ұстауды үйренгісі келетінін жазды. Қалғандары мотивациялық кітап, пікірталас, арт-терапия, табиғат аясындағы серуен сияқты әртүрлі форматты ұсынды.

73 жауапты қатарынан өткізіп шыққанда бір нәрсе анық көрінді: өзін-өзі тану тақырыбына бейжай қарайтын студент көп емес. Көбі ойын қысқартып айтпай, ашық жеткізуге тырысқан. Кейбір жауап жай ғана пікір емес, ішкі толғаныстың ізі сияқты көрінеді.

Жалпы алғанда, студенттердің басым бөлігі өзін-өзі тануға күнделікті немесе аптасына бірнеше рет уақыт бөледі - бұл олардың өзін дамытуға қызығушылығы бұрыннан қалыптасқанын білдіреді. Мықты қасиет ретінде көбіне сабырлылық, шыншылдық, мейірімділік сияқты адамгершілік қасиеттер аталды, ал әлсіз тұс ретінде эмоцияны басқарудағы қиындық пен еріншектік жиі қайталанды - мұны ашық жазу өзі студенттің өзіне сыни қарай алатынының белгісі.

Отбасы, денсаулық және жақын адамның қолдауы - студенттер үшін ең маңызды құндылықтар қатарында тұр. Соған қоса, көп студент мамандық таңдауында өзін-өзі танудың рөлі болғанын мойындады.

ҚОРЫТЫНДЫ

Қазіргі жоғары білім беру ордалары тек білім мен дағдыларды берумен және игерумен ғана шектелмей, сонымен қатар, университет қабырғасына енді келген түлектердің университет ортасына сәтті және тез бейімделуіне және трансформациялануына ықпал ететін ортасын құруға міндетті. Сондықтан да, жастардың өзін-өзі тануын дамыту жоғары білім алудың негізгі аспектісіне айналған, яғни, өзін жасына сәйкес жеткілікті деңгейде таныған тұлға дұрыс мамандық таңдайды және университетте сапалы білім алуға және болашақта кәсіби жетістікке қол жеткізеді.

Зерттеу бірқатар студенттердің университетте өзін-өзі тануға бағытталған бағдарламаларды және іс-шараларды енгізуді қолдайтынын көрсетті, әсіресе студенттер тренингтер, ойындар, пікірталастар, арт-терапиялар сияқты белсенді форматтарға қызығушылық танытқан. Тек дәріс тыңдаумен шектелмей, тәжірибе арқылы үйренуді тиімді

деп санайды. Соған сәйкес, практикалық тренингтер ұйымдастыру және психологиялық кеңес беру орталықтарын құру маңызды.

Жоғарыдағы талдауға сәйкес келесідей қорытынды шығаруға болады: дамыған өзін-өзі тану студенттердің өздеріне деген сенімділігіне, жеке тұлға және кәсіби маман ретінде дамуына және мамандықты саналы таңдауына әкеледі, ал дамымаған өзін-өзі тану, керісінше, бірқатар қиындықтарға, атап айтсақ, шешім қабылдаудағы қиындықтарға және кәсіби белгісіздікке әкеледі.

Алынған нәтижелер білім алушылардың өзін-өзі тануын дамыту қырларын білу арқылы олардың өзін-өзі тануына психологиялық және педагогикалық тұрғыда қолдау қажеттілігі туралы гипотезаны растайды.

Мақалада студенттердің өзін-өзі тану мәселесі жоғары оқу орнындағы оқу жетістіктерінен басқа да жетістіктерге әсер ететін маңызды тақырып екені дәлелденді.

ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ

- Barranka-Enriquez, A., Romo-Gonzalez, T., Lopez-Mora, G., Contreras-Miranda, Maria-de-Jesus, Sanchez-Silva, Diana-María; Hernández-Pozo, María-del-Rocío (2021). *Positive education in college students: the effects of the “self-knowledge and soul care” workshop on the emotions and character strengths*. 21, 2. <https://doi.org/10.30554/archmed.21.2.4098.2021>
- Belova, S.V., Khazykova, T.S., Botova, S.N., Artaeva, G.V., Chubakov, I.I., Mandzhieva, A.O. (2022). *Self-knowledge of future specialist in vocational education. International Scientific Congress «Knowledge, man and civilization»*. 10.15405/epsbs.2022.12.25 <https://www.europeanproceedings.com/article/10.15405/epsbs.2022.12.25>
- Shapovalova, M.L., Enns, E.A., Serdyukova, E.F., Zvereva, R.G. (2020). *Professional self-consciousness as factor of professional formation and self-development of personality. International Scientific Conference «Social and Cultural Transformations in the Context of Modern Globalism»*. 10.15405/epsbs.2020.10.05.41 file:///C:/Users/meira/Downloads/10.15405_epsbs.2020.10.05.41.pdf
- Thielman, I., Burghart, M. (2025). *Self-knowledge Limits, implications, and paths to change. Current Opinion in Psychology*. <https://doi.org/10.1016/j.copsyc.2025.102056>
- Yakovleva, L.A., Razumova, E. M., Tumbasova, E. R., Ruslyakova, E. E. (2021). *Self-knowledge and ways of its improvement amongst university Learners*. v. 25, n. esp.7, dez. DOI: 10.22633/rpge.v25iesp.6.16178
- Байлук, В.В. (2019). *Самопознание и саморазвитие личности в их взаимосвязи: моногр. Екатеринбургская академия современного искусства*. 136 с. elibrary_41341828_12375466.pdf // Bajluk, V.V. (2019). *Samopoznanie i samorazvitie lichnosti v ih vzaimosvjazi: monogr. Ekaterinburgska-ja akademija sovremennogo iskusstva*. 136 [1] s. elibrary_41341828_12375466.pdf
- Байлук, В.В. (2015). Какова цена самопознания в системе образования? *Уральский государственный университет. № 1*. С. 104-108. elibrary_22989182_98701913.pdf // Bajluk, V.V. (2015). *Kakova cena sam-opoznaniya v sisteme obrazovaniya? Ural'skij gosudarstvennyj univesitet. № 1*. S. 104-108. elibrary_22989182_98701913.pdf
- Байлук, В.В. (2010). *Основы самопознания и самореализации личности. Основы самопознания личности*. Екатеринбург, С. 19-27. // Bajluk, V.V. (2010). *Bajluk, V.V. (2010). Osnovy samopoznaniya i samorealizacii lichnosti. Osnovy samopoznaniya lichnosti. Ekaterinburg, S. 19-27*
- Горшкова, В.В., Синяевский, Д.О. (2016). *Самопознание личности и его роль в процессе обучения*. С. 11-17 EDN: XDCXYT // Gorshkova, V.V., Sinjaevskij, D.O. (2016). *Samopoznanie lichnosti i ego rol' v processe obuchenija*. S. 11-17 EDN: XDCXYT
- Құнанбайұлы, А. 15 қара сөзі: // Құнанбайұлы, А. 15 қара сөзі // Qūnanbaiūly, A. 15 qara sözi: // Qūnanbaiūly, A. 15 qara sözi: Абайдың қара сөздері/Абайдың он бесінші қара сөзі — Уикикітап

- Маралов, В.Г. (2002). *Основы самопознания и саморазвития*. М.: Наука. // Maralov, V.G. (2002). *Osnovy samopoznaniya i samorazvitiya*. М.: Nauka.
- Психология личности: хрестоматия*. М.: АСТ: Астрель, 624 с. // Psihologija lichnosti: hrestomatija. М.: AST: Astrel', 624 s
- Рубинштейн, С.Л. (1957). *Бытие и сознание*. М.: Наука. // Rubinshtejn, S.L. (1957). *Bytie i soznanie*. М.: Nauka.
- Рягузова, Е.В. (2014). *Социальная психология репрезентаций взаимодействия «Я - Другой»*. Саратов: 199 с. // Rjaguzova, E.V. (2014). *Social'naja psihologija reprezentacij vzaimodejstvija «Ja - Drugoj»*. Saratov: 199 s.
- Спиркин, А. (1972). *Сознание и самопознание*. М.: Наука. // Spirkin, A. (1972). *Soznanie i samopoznanie*. М.: Nauka.
- Сорокоумова, Е.А. (2014). *Этапы экспериментального исследования развития самопознания в процессе обучения*. С. 124-132. EDN: RXOQXB // Sorokoumova, E.A. (2014). *Jetapy jeksperimental'nogo issledovanija razvitija samopoznaniya v processe obuchenija*. S. 124-132. EDN: RXOQXB
- Frankl, V. E. (1985). *Man's Search for Meaning*. Издательство: Washington Square Press/Перевод Маргариты Маркус, mmarkus(a)bgu.ac.il // Frankl, V. E. (1985). *Man's Search for Meaning*. İzdatelstvo: Washington Square Press/Perevod Margarity Markus, mmarkus(a)bgu.ac.il Человек в поисках смысла.
- Фрейд, З. (2005). *Психология бессознательного*. СПб.: Питер, Изд 2-е, 400 с. – (Серия «Мастера психологии»). // Frejd, Z. (2005). *Psihologija bessoznatel'nogo*. SPb.: Piter, Izd 2-е, 400 s. – (Serija «Mas-tera psihologii»).
- Сауалнама сұрақтары:
https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSev22yu3qF_yt_3zudeJ8X7pDQ2B9EIqJFipyWAF1xl3heoGA/viewform?usp=dialog // Saualnaма сұрақтары:
https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSev22yu3qF_yt_3zudeJ8X7pDQ2B9EIqJFipyWAF1xl3heoGA/viewform?usp=dialog

Автор туралы мәліметтер

Самадиева Мейрамгуль Оралтаевна – оқытушы, педагогика ғылымдарының магистрі, Ж.Баласағын атындағы Қырғыз ұлттық университетінің 2-ші курс аспиранты (мамандығы – 13.00.01 Жалпы педагогика, педагогика және білім тарихы); Д.Серікбаев атындағы Шығыс Қазақстан техникалық университеті, Өскемен қ., Қазақстан, msamadiyeva@edu.ektu.kz, ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-1706-0072>

Сведения об авторе

Самадиева Мейрамгуль Оралтаевна – преподаватель, магистр педагогических наук, аспирант 3-го курса Кыргызского национального университета им. Ж.Баласагына (специальность 13.00.01 Общая педагогика, история педагогики и образования); Восточно-Казахстанский технический университет им. Д.Серикбаева; Усть-Каменогорск, Казахстан, msamadiyeva@edu.ektu.kz, ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-1706-0072>

Information about the author

Samadiyeva Meiramgul Oraltayevna – lecturer, Master of Educational Sciences, 2nd year postgraduate student at the Kyrgyz National University. Zh. Balasagyn (specialty – 13.00.01 General pedagogy, history of pedagogy and education), D.Serikbayev East Kazakhstan Technical University, Ust-Kamenogorsk, Kazakhstan, msamadiyeva@edu.ektu.kz, ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-1706-0072>